

**KANCELARIA
SENATU**

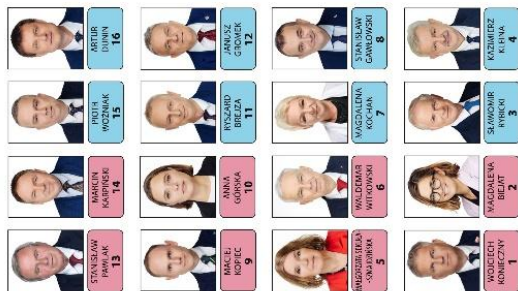
Prawa i obowiązki parlamentarzystów

Miejsca senatorów na sali posiedzeń Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

- Klub Parlamentarny Koalicja Obywatelska – Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni – 42
- Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość – 31
- Klub Senacki Trzecia Droga – 8
- Koalicyjny Klub Parlamentarny Lewicy – 8
- Koło Senackie NOWA Polska-Centrum – 6
- Klub Parlamentarny Rozwój Plus – 2
- Senatorowie niezrzeszeni – 2

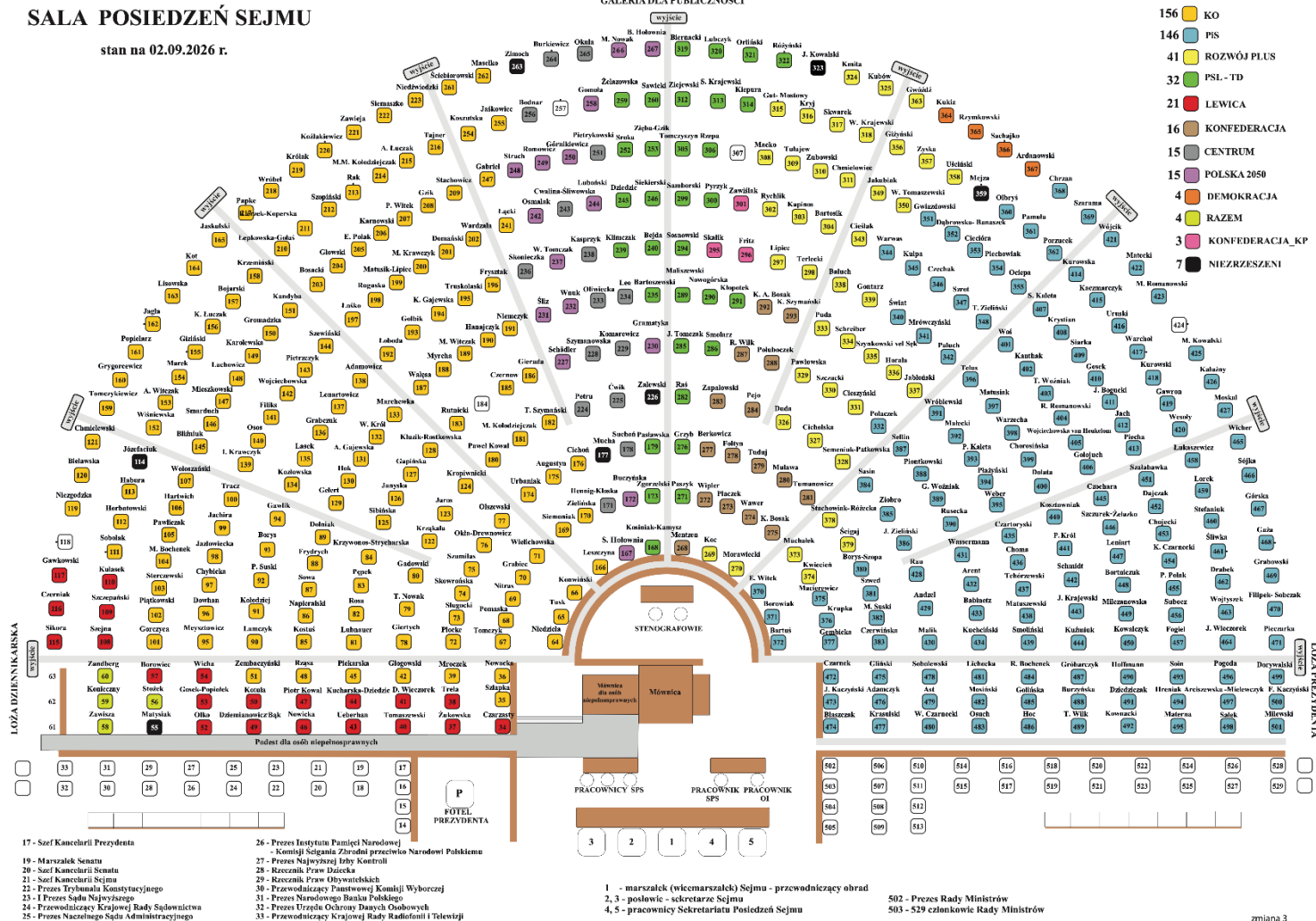
SALA POSIEDZEŃ SEJMU

stan na 02.09.2026 r.

GALERIA DLA PUBLICZNOŚCI

wyjście

- 156 KO
- 146 PIS
- 41 ROZWÓJ PLUS
- 32 PSL - TD
- 21 LEWICA
- 16 KONFEDERACJA
- 15 CENTRUM
- 15 POLSKA 2050
- 4 DEMOKRACJA
- 0 RAZEM
- 3 KONFEDERACJA_KP
- 7 NIEZRZESZENI

Plan wykładu

**PRAWA
(i wolności)**

**OBOWIĄZKI
(nakazy)**

ZAKAZY

Prawa i wolności (swobody)

Prawo „do” czegoś nakłada na państwo obowiązek podjęcia określonych działań na rzecz jednostki, która ma prawo żądać przysługujących jej uprawnień*.

* Problematyka tzw. zasad polityki państwa.

Wolność „od” czegoś to obowiązek powstrzymywania się władz publicznych od podejmowania działań w określonych obszarach naszego życia. Jest to **wolność od ingerencji ze strony państwa**.

Wolność człowieka podlega ochronie prawnej. **Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych**. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.

Kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej, **korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji**.

Podstawa prawna

1. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**
z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.)

Rozdział IV. SEJM I SENAT
Posłowie i senatorowie (art. 102–108)
2. Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. **o wykonywaniu mandatu posła i senatora** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 907)
3. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r.
Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. M.P. z 2022 r. poz. 990 z późn. zm.).
4. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r.
Regulamin Senatu (t.j. M.P. z 2024 r. poz. 10 z późn. zm.).

Jak zostać parlamentarzystą?

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r.

– **Kodeks wyborczy** (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 365).

DZIAŁ III. Wybory do Sejmu (art. 192-254)

DZIAŁ IV. Wybory do Senatu (art. 255-286)

Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze)

Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze)

= prawo bycia wybieranym,
prawo kandydowania w wyborach,
prawo otrzymania mandatu

Jak zostać parlamentarzystą?

Czynne prawo wyborcze w wyborach do Sejmu i do Senatu ma obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;

Nie ma prawa wybierania osoba:

- pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Bierne prawo wyborcze do Sejmu i Senatu

(art. 99 Konstytucji RP oraz art. 11 Kodeksu wyborczego)

Wybrany do **Sejmu** może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy **21 lat**.

Wybrany do **Senatu** może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy **30 lat**.

Wybraną do Sejmu lub do Senatu **nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.**

Mandat (poselski, senatorski, przedstawicielski)

Wynikające z wyborów **pełnomocnictwo** udzielone przedstawicielowi przez wyborców w drodze aktu głosowania.

Całokształt praw i obowiązków parlamentarzysty wynikających z pełnienia funkcji przedstawiciela.

Zasada **mandatu wolnego** (niezwiązanego) oznacza, że parlamentarzysta jest nie jest związany instrukcjami.

Zasada mandatu wolnego

art. 104 ust. 1 Konstytucji RP	„Posłowie są przedstawicielami Narodu. Nie wiążą ich instrukcje wyborców”.
art. 1 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu	„Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat kierując się dobrem Narodu”.

Przeciwieństwem mandatu wolnego jest **mandat imperatywny** (zwany także mandatem związanym).

Immunitet parlamentarny

Immunitet parlamentarny polega na **ograniczeniu (czasowym lub trwałym) odpowiedzialności prawnej** danej osoby ze względu na piastowany przez nią mandat parlamentarny (posła lub senatora).

Określony został w przepisach art. 105 Konstytucji RP, uszczegółowionych regulacjami ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora (w art. 6–12)

Immunitet parlamentarny

MATERIALNY

Poseł lub senator **nie może** być pociągnięty do odpowiedzialności **za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu** ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu.

Za taką działalność poseł lub senator odpowiada tylko przed Sejmem lub Senatem.

PROCESOWY

Od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł lub senator **nie może** być pociągnięty do odpowiedzialności **karnej** bez zgody Sejmu lub Senatu.

„Uchylenie” immunitetu

Sejm lub Senat **wyraża zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej** w drodze uchwały podjętej **bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów**.

Nieuzyskanie wymaganej większości głosów oznacza podjęcie uchwały o niewyrażeniu zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej.

Jaka jest funkcja immunitetu?

Immunitet nie jest wyłącznie osobistym przywilejem, lecz gwarancją, że poseł lub senator **może swobodnie wykonywać mandat** bez ingerencji ze strony osób trzecich.

Immunitet parlamentarny gwarantuje
niezależność Sejmu i Senatu jako instytucji.

Immunitety (w różnym zakresie przedmiotowym) przysługują również sędziom i prokuratorom, adwokatom i radcom prawnym, niektórym konstytucyjnym organom państwa, a także **przedstawicielom dyplomatycznym i konsularnym.**

Nietykalność parlamentarna

Parlamentarzysta **nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu/Senatu**, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

O zatrzymaniu **niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu lub Senatu**, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Podstawowe prawa parlamentarzystów

Na podstawie art. 14–15 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. [o wykonywaniu mandatu posła i senatora](#), parlamentarzyści mają w szczególności prawo (katalog otwarty):

- Wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu/Senatu i jego organów,
- **Wybierać i być wybieranym** do organów Sejmu/Senatu,

Organy Senatu

(art. 4 Regulaminu Senatu)

1. Marszałek Senatu

Senat wybiera Marszałka spośród kandydatów zgłoszonych przez co najmniej 10 senatorów, podejmując uchwałę bezwzględną większością głosów.

2. Prezydium Senatu

Prezydium Senatu tworzą Marszałek i wicemarszałkowie.

3. Konwent Seniorów

Konwent Seniorów tworzą: Marszałek, wicemarszałkowie oraz senatorowie będący przedstawicielami klubów senackich i parlamentarnych skupiających min. 7 senatorów.

4. komisje Senatu

W Senacie XI kadencji utworzono **20 komisji stałych**
(<https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/>)

Porządek obrad 1. posiedzenia Senatu

Pierwsze posiedzenie Senatu **otwiera Prezydent i powołuje na przewodniczącego najstarszego wiekiem senatora** (Marszałek Senior). Marszałek Senior składa ślubowanie oraz powołuje spośród najmłodszych wiekiem senatorów trzech sekretarzy pierwszego posiedzenia.

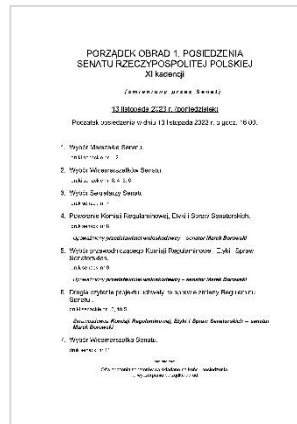
Marszałek Senior przy pomocy sekretarzy pierwszego posiedzenia:

1. odbiera **ślubowanie senatorskie**
2. przeprowadza **wybór Marszałka Senatu**.

Senator wybrany na Marszałka składa oświadczenie o przyjęciu funkcji Marszałka Senatu, po czym przejmuje od Marszałka Seniora przewodnictwo obrad.

Marszałek Senatu przeprowadza przy pomocy sekretarzy pierwszego Posiedzenia **wybór wicemarszałków Senatu** oraz **sekretarzy Senatu**.

KANCELARIA SENATU

Podstawowe prawa parlamentarzystów

- Zwracać się do Prezydium Sejmu/Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez całą Izbę lub właściwą komisję,
- Zwracać się do komisji o rozpatrzenie określonej sprawy,
- Uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych,

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom (grupie 15 posłów lub komisji sejmowej), Senatowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej, Radzie Ministrów oraz grupie co najmniej 100.000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu (art. 118 Konstytucji RP oraz art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu).

- Uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm/Senat lub komisje sejmowe/senackie,

Interpelacje oraz oświadczenia

- Prawo do wnoszenia interpelacji i zapytań poselskich

(art. 14 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora)

Posłowi przysługuje prawo złożenia **interpelacji** w sprawach o zasadniczym charakterze i odnoszących się do problemów związanych z polityką państwa. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające zeń **pytania** oraz powinna być skierowana zgodnie z właściwością interpelowanego.

Zapytania poselskie składa się w sprawach o charakterze jednostkowym, dotyczących prowadzonej przez Radę Ministrów polityki wewnętrznej i zagranicznej oraz zadań publicznych realizowanych przez administrację rządową.

Odpowiedź jest udzielana w formie pisemnej nie później niż w terminie **21 dni** od dnia otrzymania interpelacji.

- Oświadczenia senatorskie (art. 49 Regulaminu Senatu)

Przedmiotem **oświadczenia** mogą być sprawy związane z wykonywaniem mandatu, przy czym nie może ono dotyczyć spraw będących przedmiotem porządku obrad bieżącego posiedzenia Senatu.

Odpowiedzi udzielane są senatorom w formie pisemnej, w terminie nie dłuższym niż **30 dni** od dnia przekazania oświadczenia.

Informacje sektora publicznego

- Prawo parlamentarzystów do uzyskania informacji lub wyjaśnień od członków **Rady Ministrów**, przedstawicieli organów i instytucji państwowych oraz samorządowych – w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków poselskich lub senatorskich.

Członkowie Rady Ministrów oraz przedstawiciele właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych są **obowiązani przedstawiać informacje i wyjaśnienia na żądanie stałych i nadzwyczajnych komisji sejmowych i senackich**, w sprawach będących przedmiotem ich zakresu działania.

- Prawo udziału w sesjach organów stanowiących samorządu terytorialnego (rady gminy, rady powiatu oraz sejmiku województwa)

Prawo wystąpienia z interwencją

- Poseł lub senator ma prawo **podjąć interwencję** dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.

Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakłady lub przedsiębiorstwa państwowe oraz organizacje społeczne, a także w jednostki gospodarki niepaństwowej obowiązane są **najpóźniej w ciągu 14 dni** powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.

Kierownicy powyższych organów i jednostek są obowiązani **niezwłocznie przyjąć posła lub senatora**, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.

Dokumentem upoważniającym parlamentarzystę do wstępu na teren jednostek o których wyżej mowa jest **legitymacja poselska lub senatorska.**

Prawo wystąpienia z interwencją _

- Prawo do uzyskiwania informacji i materiałów, **wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały**, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych.

W wykonywaniu swoich uprawnień parlamentarzyści **nie mogą naruszać dóbr osobistych innych osób.**

Prawo tworzenia klubów, kół i zespołów

(poselskich, senackich lub parlamentarnych)

Kluby i koła zorganizowane są na zasadzie politycznej

Klub tworzy min. **15** posłów.
Koło tworzy min. 3 posłów.

Art. 8 Regulaminu Sejmu

Klub tworzy min. **7** senatorów.
Koło tworzy min. 3 senatorów.

Art. 21 Regulaminu Senatu

Posłowie wraz z senatorami mogą tworzyć wspólne kluby, koła lub zespoły parlamentarne.

Koło parlamentarne tworzy min. 3 posłów oraz 3 senatorów.
Klub parlamentarny tworzy min. **15** posłów oraz **7** senatorów.

Przykłady zrzeszeń parlamentarzystów

SEJM (X kadencja)

Kluby i koła: <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/kluby.xsp>

Zespoły parlamentarne **obsługiwane przez Kancelarię Sejmu:**
<https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=ZESPOLY&NrKadencji=10>

SENAT (XI kadencja)

Kluby i koła: <https://www.senat.gov.pl/sklad/kluby-i-kola/>

Zespoły parlamentarne **obsługiwane przez Kancelarię Senatu:**
<https://www.senat.gov.pl/sklad/zespoly/>

Uposażenie i dieta parlamentarna

UPOSAŻENIE = wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Uposażenie odpowiada **80%** wysokości wynagrodzenia podsekretarza stanu, ustalonego na podstawie przepisów¹ o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z wyłączeniem dodatku z tytułu wysługi lat.

Zatrudnienie typu konstytucyjnego. Nawiązanie stosunku pracy następuje na podstawie wyboru.

Obecnie jest to kwota **13 467 zł 92 gr brutto** (9511 zł netto)

Do uposażenia przysługują **dodatki** w wysokości:

20% uposażenia – dla pełniących funkcję przewodniczącego komisji;

15% uposażenia – dla pełniących funkcję zastępcy przewodniczącego komisji;

10% uposażenia – dla pełniących funkcję przewodniczących stałych podkomisji.

Prezydium Sejmu oraz Senatu mogą określać **komisje**, których członkowie otrzymują dodatki do uposażenia.

¹Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2021 r. w sprawie szczegółowych zasad wynagradzania osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 778).

Uposażenie i **dieta** parlamentarna

DIETA = środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu na terenie kraju.

Wysokość diety parlamentarnej wynosi **25%** wynagrodzenia podsekretarza stanu, ustalonego na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z wyłączeniem dodatku z tytułu wysługi lat.

Dieta parlamentarna wynosi obecnie **4208 zł 73 gr**

(i jest to kwota nieopodatkowana)

Ryczałt na prowadzenie biura

Posłowie i senatorowie tworzą biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie w celu obsługi swojej działalności w terenie.

Posłowi i senatorowi przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur, na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu.

Środki te **nie mogą** być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

Ryczałt na prowadzenie biura
wynosi obecnie **23.310 zł** miesięcznie.

Zakwaterowanie w Domu Poselskim

Przysługuje posłom i senatorom, którzy nie są zameldowani w Warszawie i nie posiadają prawa do lokalu w tym mieście.

Po rozpoczęciu kadencji kluby i koła poselskie/senackie zgłaszają dyrektorowi Domu Poselskiego wnioski o zakwaterowanie poszczególnych parlamentarzystów w ramach posiadanych parytetów. Rozdziału pokoi w Domu Poselskim dokonują kluby i koła, proporcjonalnie do liczby należących do nich parlamentarzystów, którym przysługuje zakwaterowanie w tym obiekcie.

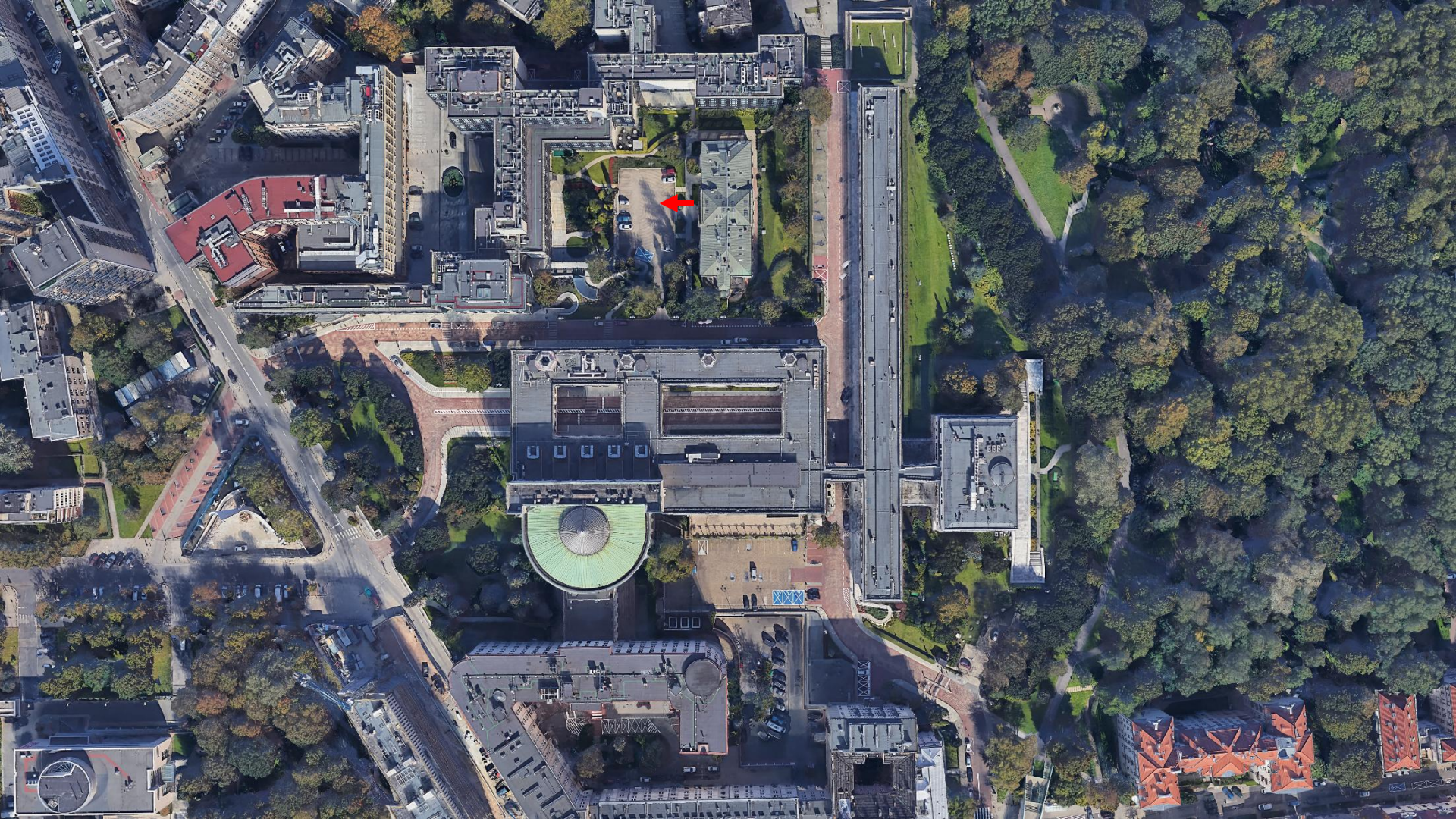
Koszty zakwaterowania parlamentarzysty w Domu Poselskim wynoszą **4.500 zł** miesięcznie, bądź **150 zł** za jedną dobę hotelową.

W razie braku możliwości zakwaterowania w Domu Poselskim, posłowie/senatorowie mogą wynająć **kwatery prywatne** na podstawie zawartych przez siebie umów najmu.

Pokrywany przez Kancelarię Sejmu/Senatu koszt wynajęcia kwatery prywatnej nie może przekroczyć kosztów zakwaterowania w Domu Poselskim, czyli 4.500 zł miesięcznie.

Święto Straży Marszałkowskiej (20 maja 2025 roku)

Podróże na terenie kraju

- Poseł i senator ma prawo, na terenie kraju, do **bezpłatnego** przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego oraz przelotów w krajowym przewozie lotniczym, a także do bezpłatnych przejazdów środkami publicznej komunikacji miejskiej.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury

z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie trybu korzystania przez posłów i senatorów z bezpłatnych przejazdów i przelotów na terenie kraju (Dz. U. 2002 nr 1 poz. 13 z późn. zm.)

W pociągach oznaczonych jako pociągi objęte rezerwowaniem miejsc przewoźnik kolejowy (PKP Intercity S.A.) wyznacza w wagonie klasy 1 **cztery** miejsca dla posłów i **dwa** dla senatorów.

Przy przelotach w krajowym przewozie lotniczym Polskie Linie Lotnicze LOT S.A. rezerwują na wszystkich rozkładowych rejsach krajowych **do i z Warszawy dwa miejsca** (po jednym dla posła i senatora).

PLL LOT S.A. rezerwują dodatkowo w ciągu 2 dni poprzedzających posiedzenie Sejmu lub Senatu i w dniu posiedzenia, po dwa miejsca dla posłów i senatorów na wszystkich rozkładowych rejsach krajowych samolotów odlatujących w godzinach porannych do Warszawy oraz na dzień zakończenia posiedzenia i na dzień następny, po dwa miejsca dla posłów i senatorów na wszystkich rozkładowych rejsach krajowych samolotów odlatujących z Warszawy.

miejsce
na
fotografię

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

imię (imiona) i nazwisko

**SENATOR
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
... KADENCJI**

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

miejsce
na
hologram

LEGITYMACJA SENATORSKA
NR
DATA WYDANIA

imię (imiona) i nazwisko

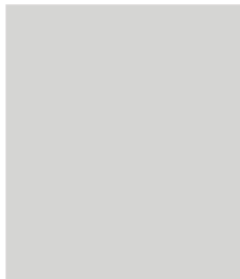
**JEST SENATOREM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Senator Marszałek Senatu

LEGITYMACJA POSELSKA

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji

Imię (imiona)
Nazwisko

Data wydania:
DD.MM.RRRR

Nr legitymacji

NNN

Imię (imiona)

Nazwisko

jest posłem na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej

Obowiązki parlamentarzystów

1. **Złożenie ślubowania** poselskiego lub senatorskiego
2. **Czynny udział** w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także organów, do których zostali wybrani.
 - Obecność potwierdzona na liście obecności
 - Udział w głosowaniach

Prawo i obowiązek zarazem

Obowiązki parlamentarzystów

3. Posłowie i senatorowie **powinni informować wyborców o swojej pracy** i działalności organu, do którego zostali wybrani oraz **utrzymywać kontakty z wyborcami**.
4. Obowiązek **utworzenia biura** poselskiego, senatorskiego lub poselsko-senatorskiego w celu obsługi swojej działalności w terenie.

Obowiązki parlamentarzystów

5. Obowiązek powiadomienia Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o zamiarze podjęcia **dodatkowych zajęć**, z wyjątkiem działalności podlegającej prawu autorskiemu i prawom pokrewnym.
6. Obowiązek złożenia **oświadczenia o stanie majątkowym**
7. Obowiązek złożenia **oświadczenia lustracyjnego**
– dotyczy osób urodzonych przed dniem 1 sierpnia 1972 r.

KOMISJE

Posel może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych.

Prezydium Sejmu po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów może wyrazić zgodę na to, aby poseł był członkiem trzech komisji stałych.

Art. 7 ust. 2 Regulaminu Sejmu

Senator **ma obowiązek** zgłosić swoją kandydaturę do jednej komisji stałej.

Senator może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych, a także może brać udział w pracach innych komisji, lecz bez prawa głosowania.

Art. 20 Regulaminu Senatu

- **Zakaz łączenia mandatu posła i senatora.**
- Zakaz łączenia mandatu parlamentarzysty z innymi funkcjami lub stanowiskami publicznymi.
- Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej z osiąganiem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego oraz zakaz nabywania tego majątku.

Niepołączalność mandatu (incompatibilitas)

Niepołączalność to **zakaz łączenia** mandatu poselskiego lub senatorskiego z określonymi funkcjami i stanowiskami.

Art. 103 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Mandatu posła nie można łączyć z funkcją Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i ich zastępców, członka Rady Polityki Pieniężnej, członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, ambasadora oraz z zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w administracji rządowej. Zakaz ten nie dotyczy członków Rady Ministrów i sekretarzy stanu w administracji rządowej.

Sędzia, prokurator, urzędnik służby cywilnej, żołnierz pozostający w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusz policji oraz funkcjonariusz służb ochrony państwa nie mogą sprawować mandatu poselskiego.

Inne przypadki zakazu łączenia mandatu poselskiego z funkcjami publicznymi oraz zakazu jego sprawowania może określić ustawa.

Niepołączalność mandatu (incompatibilitas)

Art. 30 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora

W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie **nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy**: w Kancelarii Sejmu, w Kancelarii Senatu, w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Kancelarii Trybunału Konstytucyjnego, w Biurze Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego, w Najwyższej Izbie Kontroli, w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, w Krajowym Biurze Wyborczym, w Państwowej Inspekcji Pracy, w administracji rządowej i samorządu terytorialnego – **z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru** – oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego, asesora sądowego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.

Ustawa wprowadza zatem dodatkowe miejsca zatrudnienia, **których nie wymieniono w Konstytucji**:

- Kancelaria Trybunału Konstytucyjnego
- Biuro Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego
- Krajowe Biuro Wyborcze
- Państwowa Inspekcja Pracy
- Administracja samorządu terytorialnego

Ustawa zakazuje także parlamentarzystom pracy w charakterze asesora sądowego oraz pracownika administracyjnego sądu lub prokuratury.

Zakaz wykonywania określonych rodzajów działalności z wykorzystaniem mienia państwowego lub komunalnego

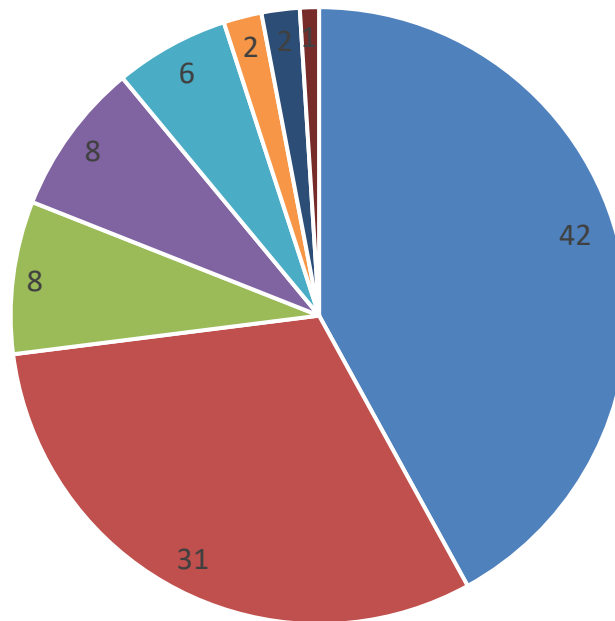
1. Posłowie i senatorowie **nie mogą prowadzić działalności gospodarczej** na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.
2. Posłowie i senatorowie **nie mogą być członkami władz zarządzających, kontrolnych i rewizyjnych.**
3. Posłowie i senatorowie nie mogą posiadać pakietu większego niż **10 % udziałów lub akcji** w spółkach prawa handlowego.

Senat XI kadencji w liczbach

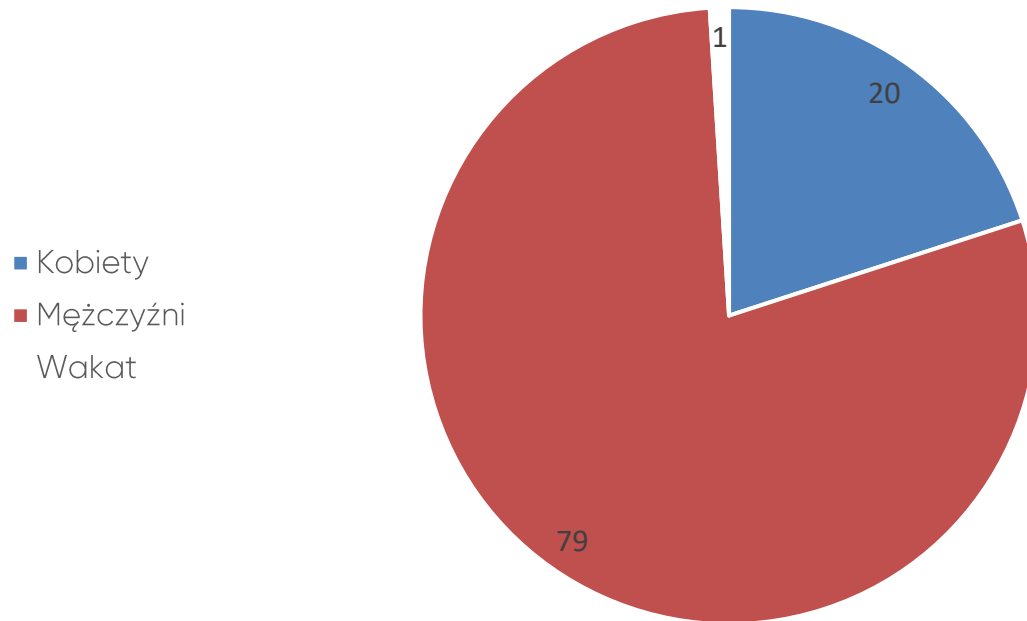
(stan na wrzesień 2026 roku)

Przynależność senatorów do klubów i kół

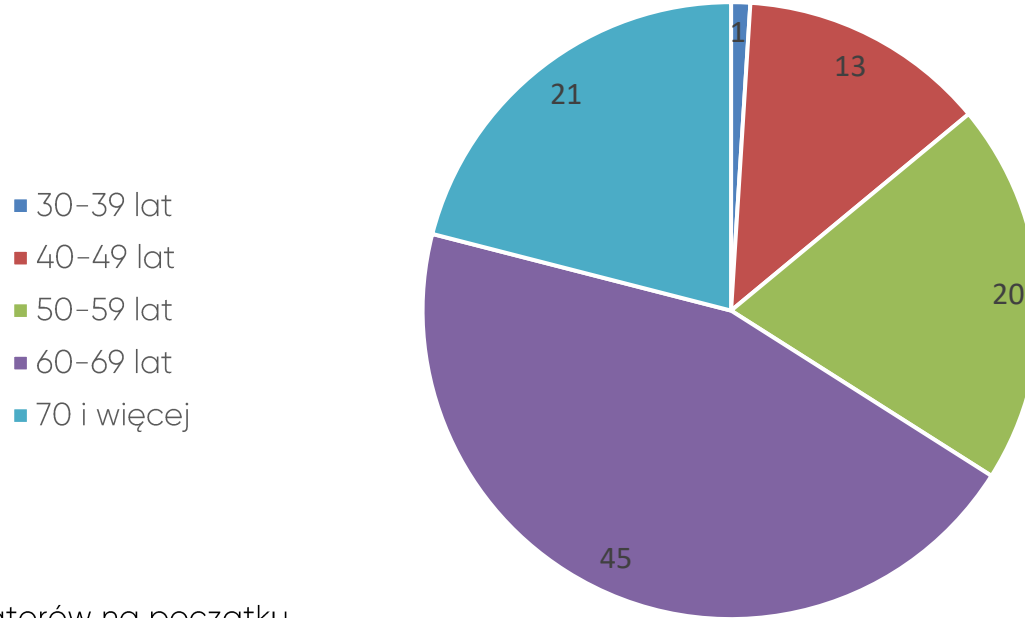
- Klub Parlamentarny KO – 42
- Klub Parlamentarny PiS – 31
- Klub Senacki Trzecia Droga – 8
- Koalicyjny Klub Parlamentarny Lewicy – 8
- Klub Senacki NOWA Polska-Centrum – 7
- Klub Parlamentarny Rozwój Plus – 2
- Senatorowie niezrzeszeni – 2
- Wakat – 1

Senatorowie wg płci

Senatorowie wg wieku

Średnia wieku senatorów na początku XI kadencji wynosiła 61 lat i 2 miesiące.

Średnia wieku posłów wynosi 54 lata.

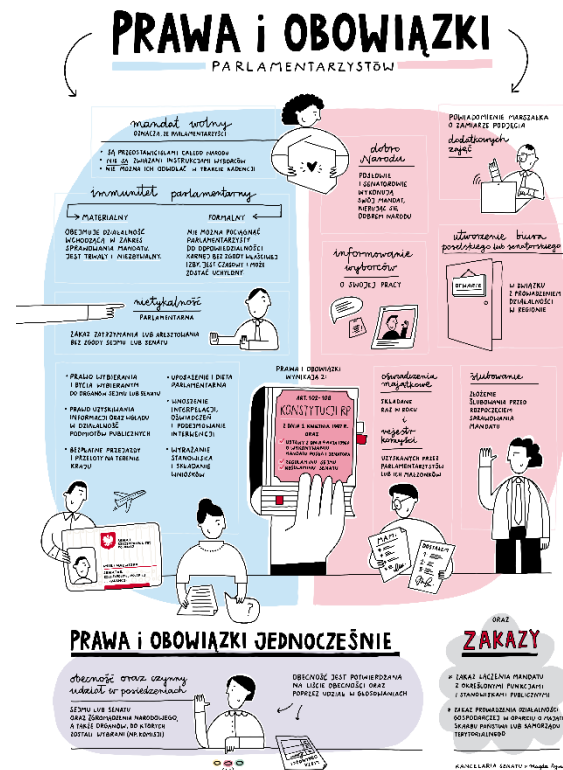
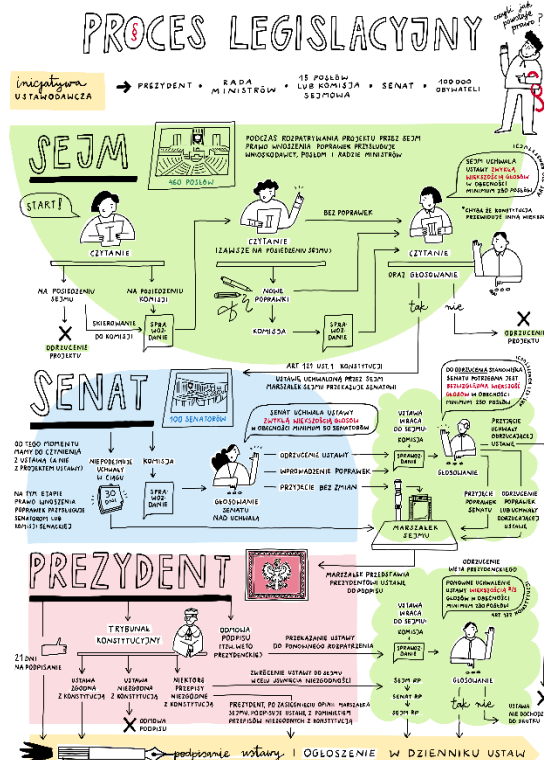
Senackie notatki wizualne

Pliki w wysokiej rozdzielczości

- Proces legislacyjny
- Prawa i obowiązki

Opis procesu legislacyjnego

<https://senat.edu.pl/senat-rp/o-senacie-rp/jak-uchwalane-jest-prawo/>

Senackie publikacje edukacyjne

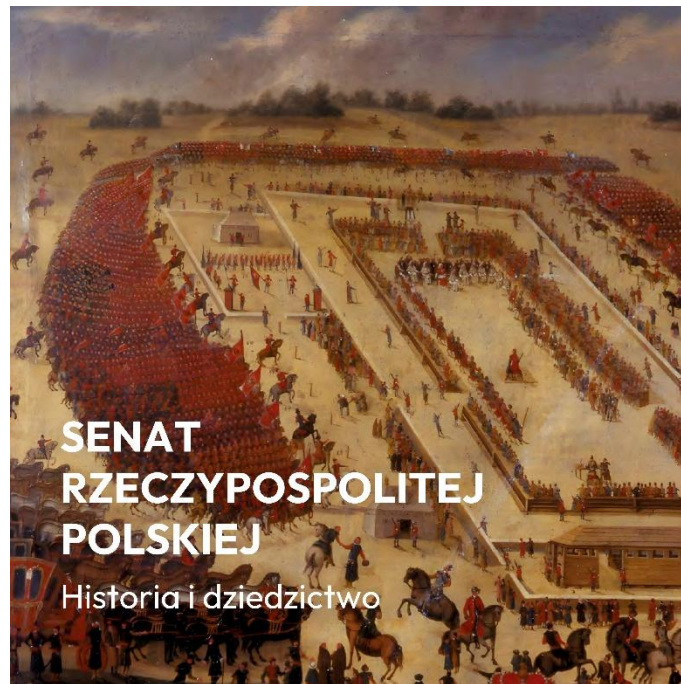
<https://senat.edu.pl/edukacja/publikacje/>

KANCELARIA
SENATU

DEMOKRACJA
OBYWATEL
SENAT

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Historia i dziedzictwo

Wybrane opracowania

Podstawowe informacje o Senacie opracowane
przez Biuro Edukacji, Promocji i Wydawnictw

<https://www.senat.gov.pl/o-senacie/podstawowe-informacje/>

Wybrane dane o pracy Senatu
opracowane przez Biuro Analiz i Petycji

<https://www.senat.gov.pl/prace/wybrane-dane-o-pracy-senatu/podstawowe-dane-o-pracy-senatu-xi-kadencji/>

Przydatne odnośniki

Najczęściej zadawane pytania (FAQ)

<https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/FAQ.xsp>

<https://www.senat.gov.pl/dla-mediow/odpowiedzi-na-najczesciej-zadawane-pytania/>

Przewodnik poselski i senatorski (wyd. 2023)

<https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/publikacjeBAS.xsp?seria=5>

<https://www.senat.gov.pl/sklad/przewodnik-senatora/>

Wirtualny spacer po Sejmie i Senacie

<https://vr.sejm.gov.pl/> (stara wersja), <https://sejm.vr360.pl/> (nowa wersja)

<http://ww2.senat.pl/SPACER/index.html>

Mateusz Marlikowski

Kancelaria Senatu
Biuro Edukacji, Promocji i Wydawnictw
Ul. Wiejska 6/8, 00-902 Warszawa

Tel. 22 694 95 26
mateusz.marlikowski@senat.gov.pl

senat.edu.pl

KANCELARIA SENATU

